

ข้อมูลชุมชนบ้านคลองไม้แดงเหนือ ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน

บ้านคลองไม้แดง เป็นหมู่บ้านหนึ่งในหมู่ที่ 8 ต.บ่อน้ำร้อน อ.กันตัง จ.ตรัง ซึ่งประกอบไปด้วย 2 หมู่บ้าน คือ บ้านเคี่ยมงามและบ้านคลองไม้แดง บ้านคลองไม้แดงนั้นตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 40 – 60 ปีที่ผ่านมา (หลังจากบ้านเคี่ยมงาม) โดยมีครอบครัวหลักๆ ที่อพยพมาจากจังหวัดพัทลุงประมาณ 3 – 4 ครอบครัว แต่ก่อนจะตั้งเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ถาวรนั้น ได้มีชาวบ้านเข้ามาสร้างกระท่อม (चना) เพื่อทำไร่ข้าวและล่าสัตว์อยู่ก่อนแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ที่บ้านเคี่ยมงาม เนื่องจากสภาพพื้นที่ในอดีตเป็นป่าดงดิบมีสัตว์ดุร้ายอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเข้าๆ ออกๆ อยู่ตลอดเวลา อีกทั้งการเดินทางเข้าออกยากลำบาก ไม่มีถนนต้องเดินเท้าหรือใช้ม้าเป็นพาหนะ ส่วนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตนี้ก็จะสร้างบ้านอยู่บนต้นไม้ โดยเลือกต้นไม้ที่มีเปลือกบาง ต้นขนาดใหญ่และขึ้นอยู่ติดกันประมาณ 3 – 4 ต้นแล้วนำไม้ผูกเชือกขึ้นไปประกอบเป็นบ้าน เพื่อป้องกันสัตว์ดุร้าย เช่น ช้าง เสือ เป็นต้น เมื่อมีการสัมปทานป่าในบริเวณนี้ทำให้การเดินทางสะดวกขึ้น เนื่องจากมีการนำช้างมาลากไม้ อีกทั้งมีเครื่องมือในการตัดต้นไม้ใหญ่ จึงทำให้ชาวบ้านเข้ามาบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำไร่ข้าวมากขึ้น เพราะไม่ต้องเสียเวลาในการตัดต้นไม้ใหญ่ เพียงแต่ถางไม้เล็กๆ เท่านั้นก็สามารถทำไร่ข้าวได้ แล้ว พอป่าถูกสัมปทานทำให้ความหนาแน่นของป่าลดลง สัตว์ป่าดุร้ายจึงลดลงตามไปด้วย จึงทำให้มีชาวบ้านอพยพเข้ามาสร้างบ้านเรือนและจับจองพื้นที่ทำกินตั้งแต่นั้นมา

สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านคลองไม้แดงนั้น เนื่องจากตอนเปิดป่าเพื่อสัมปทาน มีการนำไม้ที่ตัดส่งไปตามคลองเพื่อไปออกที่ท่าเรือกันตัง ไม้ที่ถูกนำมาแช่ในคลองจึงคายน้ำยางสีแดง ทำให้น้ำในคลองกลายเป็นสีแดง จึงได้ชื่อหมู่บ้านว่าบ้านคลองไม้แดงตั้งแต่นั้นมา

นอกจากนั้นยังสันนิษฐานกันว่าก่อนที่จะมีชาวบ้านเข้ามาทำไร่ข้าว (ยังไม่เป็นชุมชนถาวร) น่าจะมีชุมชนที่อยู่ในบริเวณนี้ก่อนแล้ว แต่เกิดโรคระบาดทำให้ผู้คนล้มตายและอพยพไปในที่สุด เพราะมีชาวบ้านที่เข้ามาบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำนาแต่ไปขุดพบกับเครื่องใช้ประเภท หม้อ ไหจาน ชาม ที่ถูกฝังอยู่ใต้ผืนดินบริเวณนั้น

2. ข้อมูลกายภาพ/บริบทพื้นที่

บ้านคลองไม้แดง ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม (พ.ศ. 2524) เป็นที่ราบโอบล้อมด้วยภูเขา สภาพภูมิประเทศเป็นป่าที่เป็นแหล่งต้นน้ำหลายสายของหมู่บ้าน เช่น ห้วยน้ำผุด คลองน้ำเค็ม ห้วยช่องแฉรง สภาพป่ามีลักษณะเป็นป่าดิบชื้น หากเดินขึ้นไปบริเวณสันเขาจะพบไม้ จำพวก ตะเคียนหิน ตะเคียนแดง ตะเคียนทราย งาช้าง ปูเล ขนาดต้นประมาณ 10 คนโอบขึ้นไป

ทิศเหนือ ติดกับ บ้านสว่างคีรี ตำบลโคกยาง

ทิศใต้ ติดกับ บ้านควนแดงและบ้านไสหนูน ตำบลบ่อน้ำร้อน

ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านเคี่ยมงาม ตำบลบ่อน้ำร้อน

ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านคลองไม้แดงใต้และบ้านป่าแก่ ตำบลบางสัก

3. ข้อมูลประชากร

ประชากรรวมทั้งหมู่บ้านมีประมาณ 170 ครัวเรือน

4. การศึกษา/ศาสนา

การศึกษา

เนื่องจากหมู่บ้านคลองไม้แดงไม่มีโรงเรียน เยาวชนที่เรียนชั้นประถมจึงไปศึกษาที่โรงเรียนบ้านเคี่ยมงาม ซึ่งเป็นสาขาของโรงเรียนท่าปาบ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก็ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนท่าปาบ หรือโรงเรียนบ้านท่าส้ม นอกจากนั้นยังมีบางคนที่ไม่ไปเรียนที่โรงเรียนบ้านบางสัก ซึ่งอยู่ในเขตตำบลบางสัก เนื่องจากสะดวกในการเดินทางไป - กลับ ส่วนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจะไปเรียนที่โรงเรียนกั้นตั้งรัฐศึกษาซึ่งอยู่ติดกับโรงเรียนบ้านท่าส้ม

ศาสนา

ชาวบ้านในหมู่บ้านคลองไม้แดงนับถือศาสนาพุทธ ชาวบ้านจะไปทำบุญและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ณ สำนักสงฆ์บ้านเคี่ยมงาม

5. สุขภาพ/สาธารณสุข/โรค

สาธารณสุข

การรักษาแบบพื้นบ้าน

การรักษาแบบพื้นบ้านยังมีอยู่บ้างในชุมชนคลองไม้แดง แต่ส่วนใหญ่จะนิยมรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่า ในชุมชนคลองไม้แดงไม่มีครุหม่อที่รักษาด้วยสมุนไพร แต่ยังมีผู้ที่มีความรู้เรื่องสมุนไพรอยู่บ้าง เช่น นายเวียง คงผอม ที่เรียนรู้เรื่องยาสมุนไพรมาจากครุหม่อที่อยู่บ้านเคี่ยมงาม เนื่องจากได้เข้ามาหากรากไม้หรือสมุนไพรในป่าแถบบ้านคลองไม้แดงเป็นประจำ ส่วนการรักษาโรคด้วยสมุนไพรนั้นมีอยู่ในหมู่ผู้สูงอายุ ที่มักจะกินยาต้มสมุนไพร เพื่อรักษาโรคปวดเมื่อย ปวดข้อ ฯลฯ โดยมักจะซื้อหาสมุนไพรมาต้ม ไม่ใช่การหาด้วยตนเองแต่อย่างใด

การรักษาแบบแผนปัจจุบัน

มีสถานอนามัยตำบลบ่อน้ำร้อน ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 บ้านลิเห่ ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร

สาธารณสุขโรค

ถนน

แรกเริ่มชาวบ้านเดินทางโดยทางเท้าเพื่อออกไปซื้อของ นำสินค้าไปขาย หรือไปหาหม่อ ต่อมาก็ได้ช่วยกันขุดถนนให้มีความกว้างมากขึ้นโดยใช้จอบและแรงงานของชาวบ้านเอง ซึ่งในอดีตชาวบ้านจะใช้มอเตอร์ไซด์เป็นพาหนะในการเดินทาง แต่ก็มีจำนวนน้อยมากหากเปรียบเทียบกับจำนวนครีวเรือนที่ตั้งอยู่ จน ถึงปัจจุบันยานพาหนะหลักของชาวบ้านก็ยังเป็นมอเตอร์ไซด์อยู่ จะมีรถยนต์เพิ่มขึ้นก็ไม่กี่ครีวเรือน โดยส่วนใหญ่ผู้ที่มีรถยนต์ก็จะเป็นคนที่มีอาชีพค้าขาย

ต่อมามีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (สมัยปัจจุบัน) ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องการหาคะแนนเสียง จึงได้ว่าจ้างรถเข้ามาปรับปรุงถนนในหมู่บ้านคลองไม้แดงจนมีสภาพที่ดีขึ้น แต่ว่ายังถือว่าเส้นทางคมนาคมเส้นนี้มีความยากลำบากอยู่มาก เนื่องจากพื้นที่เป็นหินที่แข็งมาก บางจุดก็เป็นดินเหนียวเวลาฝนตกหนักจะมีลักษณะลื่นมาก ซึ่งผู้ขับขี่จะต้องใช้ความระมัดระวัง ค่อนข้างสูง และในตอนที่ยังไม่มีรถรับส่งนักเรียน (ประมาณ 1 ปีที่ผ่านมา) ผู้ปกครองจะต้องใช้มอเตอร์ไซด์ไปส่งบุตรหลานด้วยตนเอง เด็ก ๆ ก็จะไม่สวมถุงเท้าและรองเท้า โดยจะถือไว้แล้วนำไปสวมที่โรงเรียนแทน เนื่องจากจะเลอะโคลนตามถนนจนสกปรกไปหมด

ไฟฟ้า

หมู่บ้านคลองไม้แดงเป็นหมู่บ้านที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ โดยชาวบ้านจะใช้เครื่องปั่นไฟหรือหม้อแบตเตอรี่ในการต่อกับเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน แต่บ้านเรือนส่วนใหญ่ยังใช้ตะเกียงอยู่ ซึ่งเมื่อถึงเวลาค่ำภายในหมู่บ้านจะสงบเงียบ อีกทั้งตามการประกอบอาชีพตัดยาง ทำให้ชาวบ้าน ต้องเข้านอนตั้งแต่หัวค่ำ เพื่อตื่นมาตัดยางในตอนใกล้รุ่ง จึงเป็นความเคยชินในการไม่มีไฟฟ้าใช้ต่อมาปี พ.ศ. 2551 การไฟฟ้าร่วมกับอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมและองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อน้ำร้อนสำรวจดำเนินการเดินสายไปได้ใช้จนถึงปัจจุบัน

แหล่งน้ำ

มีแหล่งน้ำสาธารณะในชุมชน คือ คลองไม้แดง ซึ่งมีต้นน้ำมาจากตาน้ำผุด ไหลเรื่อยมาตามเส้นคลองที่ผ่านหมู่บ้านซึ่งในบางจุดก็มีโขดหิน เป็นน้ำตกที่สวยงาม ชาวบ้านเรียกชื่อน้ำตกแห่งนี้ว่า “น้ำตกนกยูง” ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก แต่ในหยุดหรือวันธรรมดาก็ จะมีผู้คนจากภายนอกชุมชนเข้ามาเที่ยวที่บริเวณน้ำตกนกยูงแห่งนี้ สายน้ำที่ไหลตามคลองนี้เองที่ชาวบ้านใช้ในการอุปโภค เช่น อาบน้ำ ชักผ้า ล้างจาน - ชาม โดยบางครัวเรือนก็ใช้เครื่องสูบน้ำ สูบน้ำตกเก็บไว้ใช้ที่บ้าน ส่วนน้ำที่ใช้บริโภคนั้นนิยมใช้น้ำฝน หรือไม่ก็ซื้อน้ำเป็นถังมาใช้ ซึ่งเวลาฝนตกมากๆ น้ำในคลองจะมีสีขุ่นข้น หรือในฤดูแล้งน้ำจะลดลง แต่ยังไม่ถึงกับขั้นวิกฤต เพราะชาวบ้านยังสามารถใช้น้ำได้ตามปกติ

6. อาชีพ รายได้ ภาวะหนี้สิน

ในอดีตผู้ที่เข้ามาอาศัยในหมู่บ้านคลองไม้แดงจะประกอบอาชีพทำไร่ข้าว ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการทำไร่หมุนเวียนของทางภาคเหนือ เนื่องจากการทำไร่ก็จะปลูกพืชชนิดอื่นๆ เช่น พัก ถั่ว แดง น้ำเต้า ฯลฯ เอาไว้ด้วย นอกจากนั้นยังหาของป่า ล่าสัตว์ เพื่อยังชีพ หรือไม่ก็นำของป่าที่หามาได้ไปขายยังท่าเรือกันตัง ส่วนใหญ่เป็นน้ำมัน ยาง ที่ได้จากการเจาะต้นยางต้นใหญ่ๆ ให้เป็นโพรงและจุดตะเกียงไว้ภายในโพรงนั้น เมื่อน้ำมันไหลออกมาจึงตักน้ำมันไปขายที่ท่าเรือ น้ำมันยังเป็นวัสดุที่ใช้ทำเคือบเรือได้เป็นอย่างดี

หลังจากมีการเปิดสัมปทานป่าแล้ว มีชาวบ้านอพยพเข้ามาในหมู่บ้านคลองไม้แดงมากขึ้นเรื่อยๆ ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดพัทลุงและนครศรีธรรมราช มาจับจองพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย การทำไร่ข้าวจึงเพิ่มขึ้นมากเนื่องจากไม้ใหญ่ถูกตัดไปเป็นจำนวนมาก บางคนก็เข้ามารับจ้างตัดไม้ ต่อมาการทำไร่ของชาวบ้านเริ่มลดลงเนื่องจากมีหมีป่ามากินและทำลายผลผลิตของชาวบ้าน เมื่อคนเริ่มหันไปปลูกยางพารา จำนวนไร่ข้าวก็ลดจำนวนลง ไร่ข้าวที่เหลือจึงเป็นเป้าหมายของสัตว์ป่า (หมีป่า) และนกกลา (นกตัวเล็กๆ มีปากแข็ง) มากินข้าวในไร่จนเสียหายหมด ชาวบ้านจึงเลิกทำไร่ข้าวแล้วหันมาทำสวนยางเป็นอาชีพหลัก ปัจจุบันชาวบ้านประมาณ 80% ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ประมาณ 15% มีอาชีพทำสวนผลไม้ส่วนใหญ่เป็นผลไม้พวก ทุเรียน ลองกอง เงาะ มังคุด ฯลฯ และมีผู้ประกอบอาชีพค้าขายประมาณ 5% นอกจากนั้นชาวบ้านบางคนยังนิยมหาของป่า เช่น สะตอ ลูกเห็ญ ลูกเนียง หรือล่าสัตว์ เช่น หมู ป่า แล่น มูสั้ง แต่ก็นำมาบริโภคไม่ใช่เพื่อการค้าแต่อย่างใด

ภาวะหนี้สินของประชากรส่วนใหญ่ชาวบ้านยังมีภาวะหนี้สินอยู่ โดยเฉพาะหนี้สินที่ร้านค้าภายในหมู่บ้านสังเกตจากการลงลายมือชื่อของแต่ละร้าน พบว่ามีชาวบ้านจำนวนมากนิยมเชื่อสินค้าไปใช้อุปโภคบริโภคก่อน แล้วค่อยนำเงินมาจ่ายในภายหลัง ซึ่งสาเหตุอาจมาจากค่าใช้จ่ายแต่ละวันที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากของใช้อุปโภคและบริโภคเกือบทั้งหมดต้องซื้อหามา แต่การตัดยางบางครั้งก็ยังไม่ได้รับค่าตอบแทน (การตัดยางหวะ) หรือยางแผ่นที่ทำไว้ยังไม่ได้นำออกไปขาย จึงทำให้เกิดการเชื่อสินค้าขึ้น

7. วัฒนธรรม/ความเชื่อ

ศิลปวัฒนธรรมของชาวบ้านคลองไม้แดงจะเป็นแบบชาวพุทธโดยทั่วไป ที่มีวัฒนธรรมประเพณีตามพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และมีประเพณีที่สำคัญมากอย่างหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ยึดถือกันมาแต่อดีต คือ การทำบุญเดือนสิบ ซึ่งเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน ทุกคนในหมู่บ้าน (ที่นับถือศาสนาพุทธ) จะกลับมาทำบุญ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนจะต้องกลับมาบ้าน ถือได้ว่าเป็นวันครอบครัววันหนึ่งของคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะไปทำบุญร่วมกัน ของทำบุญได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมบ้า ขนมรูกู ขนมทอดมัน ขนมเทียน ขนมข้าวต้ม ข้าวสาร อาหารแห้ง เหล้า ยา ฐูปเทียน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ขาดไม่ได้ในการทำบุญ การทำบุญแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกขึ้น 1 ค่ำเดือน 10 จะเป็นการเปิดปากเปรต (ตั้งตายาย) เป็นวันทำบุญที่ต้อนรับวิญญาณจากนรก ช่วงที่สองขึ้น 15 ค่ำเดือน 10 เรียกว่าทำบุญใหญ่ (วันดับ) เป็นการทำบุญเลี้ยงส่งวิญญาณให้กลับไปนรก การทำบุญดังกล่าวทำเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่คนที่ล่วงลับไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเทวดา ผีเร่ร่อน เปรต ให้มารับบุญกุศลจากญาติพี่น้อง เพื่อจะได้หลุดพ้นจากความยากลำบากและได้ไปเกิดยังภพที่ดี ในช่วงเทศกาลเดือนสิบวันสุดท้ายหลังการทำบุญเสร็จแล้วในครอบครัวจะมีการแลกเปลี่ยนพูดคุย ร้องเพลงงานรื่นเริง และมีการผูกข้อมือรับขวัญลูกหลานพร้อมให้พร อีกทั้งไปเที่ยวในที่ต่างๆ ก่อนจะแยกย้ายกลับไปทำงาน

นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมการร้องเพลงกล่อมเด็ก ที่มีผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่มีความรู้ในการร้องเพลงกล่อมเด็กในสมัยก่อน แต่ในปัจจุบันไม่ได้รับการสานต่อ ซึ่งอาจมีผลทำให้เพลงกล่อมเด็กสูญหายไปในอนาคต

8. กลุ่ม/องค์กร

กลุ่มที่สำคัญในชุมชน ได้แก่ กลุ่มรักษำป่าต้นน้ำบ้านคลองไม้แดงเหนือ – เคี่ยมงาม, กลุ่มออมทรัพย์รักษำป่าต้นน้ำบ้านคลองไม้แดงเหนือ – เคี่ยมงาม และกลุ่มเยาวชนรักษำป่าต้นน้ำบ้านคลองไม้แดง

9. ประชาญ์/ผู้รู้ชุมชน

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	องค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น
1	นางนิล คงผอม	แพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน/ผู้มีความรู้ด้านความเชื่อ/หัตถกรรม/จักสาน/ประเพณีท้องถิ่น(มโนราห์)
2	นางปราณี สองเมือง	ผู้มีความรู้ในการจัดการกองทุน ธุรกิจชุมชน สวัสดิการชุมชน ผู้มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม/พัฒนาคน
3	นางพุ่ม รอดเนียม	แพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน/ผู้มีความรู้ด้านความเชื่อ/หัตถกรรม/จักสาน/ประเพณีท้องถิ่น ผู้มีความรู้ด้านเกษตร เช่น การเพาะปลูกขยายพันธุ์
4	นางเรียง พุ่มเกตุ	แพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน/ผู้มีความรู้ด้านความเชื่อ/หัตถกรรม/จักสาน/ประเพณีท้องถิ่น(ว่าบทหนึ่งหนึ่งตะลุง)
5	นางเรียง ฤทธิมา	แพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน/ผู้มีความรู้ด้านความเชื่อ/หัตถกรรม/จักสาน
6	นางลำไย อันอารี	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	องค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น
		ประเพณีท้องถิ่น(กลองยาว)
7	นางวิลาวรรณ จอง	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน การถนอมอาหาร
8	นางวิเชียร	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน การถนอมอาหาร
9	นางสมบุญณ์ ช่วยสง	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน การถนอมอาหาร
10	นางสมพล พันธรัตน์สงคราม	สมุนไพร/ ผู้มีความรู้ด้านความเชื่อ/หัตถกรรม/จักสาน/ขนม การถนอมอาหาร
11	นางสุมาลี พุ่มเกตุ	ผู้มีความรู้หัตถกรรม จักสาน
12	นางโสภา หนู	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน การถนอมอาหาร
13	นางเหลื่อม เอียดเหล็น	แพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน/ผู้มีความรู้ด้านความเชื่อ/หัตถกรรม/จักสาน/ประเพณีท้องถิ่น
14	นายจรรยา คงหอม	มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ผู้มีความรู้ในการจัดการกองทุน ธุรกิจชุมชน สวัสดิการชุมชน
15	นายจวบ เอียดเหล็น	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน (ทำด้ามจอบ.พรว)
16	นายจำลอง เกื้อนะ	แพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน/ผู้มีความรู้ด้านความเชื่อ/หัตถกรรม/จักสาน/ประเพณีท้องถิ่น(กลองยาว)
17	นายชัย นุ่นสง	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน
18	นายชาติรี เมืองแก้ว	มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
19	นายบำรุง คงอินทร์	ผู้มีความรู้ในการจัดการกองทุน ธุรกิจชุมชน สวัสดิการชุมชน ผู้มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม/พัฒนาคน
20	นายบุญเลิศ หลงละเลิง	มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หางของป่า
21	นายประพันธ์ หนูวงศ์	ผู้มีความรู้ในการจัดการกองทุน ธุรกิจชุมชน สวัสดิการชุมชน ผู้มีความรู้ด้านเกษตร ผู้มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม/พัฒนาคน
22	นายประภัส	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน
23	นายรัน ช่วยสง	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน
24	นายเรียง ปุ้ยพล	แพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน/ผู้มีความรู้ด้านความเชื่อ/หัตถกรรม/จักสาน
25	นายโลม พันธรัตน์สงคราม	สมุนไพร/หาของป่า/หาสัตว์ป่า มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
26	นายวิเชียร อัจกุล	ผู้มีความรู้ในการจัดการกองทุน ธุรกิจชุมชน สวัสดิการชุมชน
27	นายเวียง คงหอม	สมุนไพร/หาของป่า/หาสัตว์ป่า

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	องค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่น
		มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
28	นายสมชาย สามสี	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน (การทำวาวไทย)
29	นายสุชาติ นุ่มน้อย	มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
30	นายแสง อันนารี	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน
31	นายอิม คงผอม	แพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน/ผู้มีความรู้ด้านความเชื่อ/หัตถกรรม/จักสาน
32	นายอนุพล สีนวน	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน ประเพณีท้องถิ่น(มโนราห์)
33	นายอวบ นาคเล็ก	งานฝีมือต่างๆ เช่น ช่างไม้ ช่างแกะ ช่างหัตถกรรม จักสาน

10. การจัดการทรัพยากร (ดิน น้ำ ป่า)

10.1 การพึ่งพิงทรัพยากร

มีการเก็บหาของป่าตามฤดูกาล เช่น น้ำผึ้ง สมุนไพร และผักป่า เป็นต้น

10.2 พัฒนาการในการจัดการป่าของชุมชน

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ผลที่เกิดกับชุมชน
พ.ศ. 2510	<ul style="list-style-type: none"> ชาวบ้านเริ่มเข้ามาอาศัยในพื้นที่บ้านคลองไม้แดงรุ่นบุกเบิกประมาณ 13 ครอบครัว โดยเข้ามาจับจองพื้นที่จัดสรรเป็นส่วนๆ คือพื้นที่นา ไร่สวนยาง ผลไม้ ที่อยู่แปลงผักและลำสัตว์ 	<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่ามีมาก เช่น ช้างป่า และเสือโคร่ง เพราะชาวบ้านไม่ได้บุกรุกป่าสมบูรณ์แต่จับจองเฉพาะพื้นที่ราบเท่านั้น ราชการได้ประกาศให้เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์เนื่องจากมีทุ่งหญ้ากว้าง ชาวบ้านที่เข้ามาอยู่มีลักษณะคนใหม่เข้ามาคนเก่าออกไป (กลัวเสือและช้าง)
พ.ศ. 2512	<ul style="list-style-type: none"> รัฐบาลได้เปิดให้นายทุนเข้าทำประโยชน์โดยการสัมปทานป่า หมู่บ้านเริ่มมีเส้นทางคมนาคมที่กว้างขึ้น ชาวบ้านเริ่มมีอาชีพ ช่วงนี้สวนยางเริ่มมีมาก ทดแทนป่าไม้ที่ถูกทำลาย 	<ul style="list-style-type: none"> ป่าไม้ถูกทำลายโดยเฉพาะไม้ใหญ่จำพวกตะเคียน สักทอง งาช้าง หลุมพอ เทียม กำจัด เป็นต้น ขนาดไม้ที่ถูกโค่นประมาณ 10-15 คนโอบ พื้นที่ที่ถูกสัมปทานครั้งนี้คือบริเวณเนินสันพร้าว เนินย่านเชือก อ่าวปู่เล โดยลำเลียงไม้ออกจากหมู่บ้านปลายหวาง (สว่างคีรี) หลังสัมปทานชาวบ้านเริ่มเข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น
พ.ศ.2516	<ul style="list-style-type: none"> รัฐบาลเปิดสัมปทานป่าครั้งที่ 2 	<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่สัมปทานกว้างขึ้น คือ บริเวณเนินขวาง แต่ป่าถูกทำลายไม่มาก เนื่องจากเส้นทางการลำเลียงไม้มีความยากลำบาก ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ไม้ที่ตัดแล้วได้ขนออกไปที่บ้านวังหิน (บ้านเคี่ยมงาม) โดยล่องตามน้ำไป ที่ทำออก (บ้านลิเห่) ส่วนชาวบ้านไม่สนใจการสัมปทานครั้งนี้ เพราะมุ่งจับจองพื้นที่เพิ่มขึ้น

ช่วงเวลา	เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ผลที่เกิดกับชุมชน
พ.ศ.2524	<ul style="list-style-type: none"> ประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมทับพื้นที่ทำกินในหมู่บ้านคลองไม้แดง 	<ul style="list-style-type: none"> หลายครอบครัวย้ายออกไป เหลือเฉพาะคนที่มีเอกสารสิทธิ์ ภ.ท.บ 5 ,10 และ 11
พ.ศ.2530	<ul style="list-style-type: none"> หน่วยพิทักษ์รักษาป่า (ควนแดง) ได้ทำการกันสายหนามบริเวณควนอ่าวปูเล เนินย่านเขือก คลองน้ำเค็มและเนินขวาง เพื่อไม่ให้ชาวบ้านบุกรุกและขึ้นเก็บของป่า 	<ul style="list-style-type: none"> ชาวบ้านรวมตัวกัน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านเคี่ยมงาม บ้านคลองไม้แดงเหนือและใต้ ประท้วงถนนหลักสายหนามและขอใช้ประโยชน์จากผืนป่าดังกล่าว
พ.ศ.2532	<ul style="list-style-type: none"> ชาวบ้านถูกจับ ข้อหาตัดไม้มาใช้ประโยชน์ในชุมชน (นำไม้มาสร้างสะพานเชื่อมต่อกถนนสายหลัก) 	<ul style="list-style-type: none"> มีการรวมตัวเพื่อยื่นข้อเสนอร่วมเสียค่าปรับ
พ.ศ.2539-2540	<ul style="list-style-type: none"> ราชการส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาทำแผนที่และออกเอกสาร ส.ป.ก 4-01 	<ul style="list-style-type: none"> ชาวบ้านเริ่มเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้น มีการบุกรุกจับจองพื้นที่เพิ่มขึ้นจำนวนมาก
พ.ศ.2540	<ul style="list-style-type: none"> ชาวบ้านมีการรวมตัวกันดูแลป่าและคลอง 	<ul style="list-style-type: none"> ปิดคลอง 1 ปี ทา 3 เดือน โดยปล่อยให้หาช่วงหน้าฝนทำให้ปริมาณ สัตว์น้ำเพิ่มขึ้นจึงทำติดต่อกันจนถึงปัจจุบัน ส่วนเรื่องการบุกรุกทำลายป่าสมบูรณ์คนในชุมชนจะช่วยกันตักเตือน
พ.ศ.2546-2547	<ul style="list-style-type: none"> มีกลุ่มเยาวชนเข้ามาจัดค่ายที่โรงเรียนบ้านเคี่ยมงามมีกิจกรรมสำรวจน้ำ ดินน้ำและคลอง เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ได้ส่งหนังสือผ่านผู้ใหญ่บ้านเพื่อรื้อถอนบ้านเรือนชาวบ้านพร้อมดำเนินคดี จัดตั้งกลุ่มรักษาดินน้ำบ้านคลองไม้แดงเหนือ-เคี่ยมงามขึ้น พร้อมกับสร้างและเปิดศูนย์ประสานงานกลุ่มฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ชาวบ้านได้เข้ามาร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชน และมีการวางแผนงานร่วมกับโรงเรียนในเรื่องการดูแลรักษาคลองและป่า ชาวบ้านรวมตัวกันสร้างสำนักสงฆ์บริเวณป่าช้าเก่าของหมู่บ้านเพื่อตัดปัญหาทับเจ้าหน้าที่อุทยานและปรับปรุงพื้นที่บริเวณน้ำตกเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยให้ชื่อว่า น้ำตกเนินนกกุง ชาวบ้านรวมตัวกันทั้งหมู่บ้านประท้วงและยื่นหนังสือผ่านทาง.บ.ต. รวมทั้งออกเผยแพร่ทางสื่อไอทีวีและช่อง 3 มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการทำงานในเวทีต่างๆทั้งในและนอกชุมชน
พ.ศ. 2548	<ul style="list-style-type: none"> จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์รักษป่า ดินน้ำบ้านคลองไม้แดงเหนือ-เคี่ยมงาม เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมเข้ามาตรวจพื้นที่ป่าและเกิดการยิงปืนชู่ชาวบ้านที่ขึ้นไปถางป่ายาง หัวหน้าและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมได้เข้ามาร่วมพูดคุยกับชาวบ้านในวันประชุมและออมทรัพย์ประจำเดือน 	<ul style="list-style-type: none"> มีการเริ่มสะสมเงินออมทรัพย์ทุกวันที 22 ของเดือนและเริ่มให้กู้ตั้งแต่เดือน พฤษภาคมเป็นต้นมา ชาวบ้านรวมตัวกันล้อมรถเจ้าหน้าที่เพื่อให้เห็นอุปกรณ์ในการถางป่าที่ยึดไป เกิดการพูดคุย ชักถามปัญหาและกรณีพิพาทต่างๆระหว่างอุทยานกับชาวบ้าน

10.3 รูปแบบการจัดการป่า

โครงสร้างกลุ่มรักษาป่าต้นน้ำบ้านคลองไม้แดงเหนือ-เคี่ยมงาม มีคณะกรรมการรวม 17 คน

กฎระเบียบ

ป่าสมบูรณ์ (ป่าแก่) และป่าต้นน้ำ

1. ห้ามทำลายป่าสมบูรณ์และป่าต้นน้ำทุกกรณี
2. การละเมิดข้อตกลงเป็นการแสดงเจตนาไม่เห็นด้วย กับแนวทางของกลุ่มจะให้ออกจากสภาพการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ทุกสภาพภาพ รวมทั้งกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน
3. เขตพื้นที่ป่าต้นน้ำต้องทำการปลูกต้นไม้เพิ่มในพื้นที่ธรรมชาติ
4. ห้ามกระทำการใดๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายในพื้นที่ป่าต้นน้ำ
5. พื้นที่ป่าในเขตป่าต้นน้ำที่มีการถือครองให้เจรจากับผู้ถือครองเพื่อทำการปลูกทดแทนหรือทำแปลงทดลองปลูกพืชชนิดอื่นที่อายุการใช้งานมากกว่าการทำสวน

ป่ากันชน

ป่ากันชน คือ ป่าที่อยู่รอยต่อระหว่าง พื้นที่ทำกินกับพื้นที่ป่า แบ่งออกเป็น 2 คือ

1. ป่ากันชนเขตภูเขา
ป่ากันชนเขตภูเขา ต้องเว้นระยะจากยางแนวสุดท้ายออกไป 15 เมตร เป็นเขตป่ากันชน ห้ามทำลายป่ากันชน หรือบุกเบิกเพิ่มเติมจากเดิมอีก
2. ป่ากันชนริมห้วย
ป่ากันชนริมห้วย ต้องเว้นระยะจากห้วย 3 เมตร ทั้ง 2 ฝั่ง ริมห้วยที่มีน้ำไหล ห้ามทำลายป่ากันชน หรือบุกเบิกเพิ่มเติมจากเดิมอีก

ป่าไม้ใช้สอย

กฎ กติกาการใช้

1. การใช้ไม้ของ สมาชิกทุกท่าน สมาชิกต้องยื่นคำร้องขอใช้ไม้ตามแบบฟอร์มของชุมชนและต้องได้รับมติเห็นด้วยจากกรรมการมากกว่าครึ่ง และมีมติการประชุมประจำเดือนรองรับ
2. การใช้ไม้ในป่าใช้สอยของชุมชน การตัดต้นไม้มาใช้ 1,500 นิ้ว/บ้าน ผู้ใช้ต้องทำการปลูกทดแทน 10 ต้น และต้องทำการดูแลต่อเนื่องเป็นเวลา 2 ปี
3. การขอใช้ไม้ในชุมชน ห้ามขอใช้ซ้ำซ้อน ในครอบครัวเดียวกัน
4. การใช้ไม้ในชุมชนให้ใช้เฉพาะ สมาชิกชุมชนและตามความจำเป็นเท่านั้น
5. การใช้ไม้ในป่าไม้ใช้สอยให้ใช้เฉพาะ ในชุมชนเท่านั้นห้ามนำออกนอกเขตชุมชน ทั้งไม้เก่าและไม้ใหม่
6. ไม้ที่เหลือเศษจากการใช้ในแต่ครั้งให้มีการนำมาเก็บไว้ที่กองกลาง (ธนาคารไม้)
7. ไม้ที่ล้มตามธรรมชาติในทุกพื้นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ทั้งนี้ต้องผ่านการพิจารณาและมีมติเห็นด้วยของกรรมการ
8. การนำไม้มาใช้ของสมาชิกที่ผ่านการพิจารณาและเห็นด้วยของกรรมการใช้ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคน
9. ผู้ละเมิดข้อตกลง เสียสิทธิการใช้ไม้ในเขตป่าใช้สอยเป็นระยะ เวลา 3 ปี

สวนยางหมดสภาพการกรีดและภาอาสินดั้งเดิม

สวนยางหมดสภาพการกรีด คือ ต้นยางที่ผ่านการกรีดมาแล้วประมาณ 25 ปี หรือมากกว่านั้นจนหมดสภาพที่จะให้น้ำยางได้ จึงจำเป็นต้องโค่นเพื่อปลูกใหม่ทดแทน

กติกากาการโค่นไม้ยางพาราที่หมดสภาพจากการกรีดและภาอาสินดั้งเดิม

1. การโค่นไม้ยางพาราหมดสภาพการกรีดและการถางภาอาสินดั้งเดิม แต่ละครั้งห้ามเกินครั้งละ 10 ไร่ และไม่เป็นพื้นที่ติดต่อกัน
2. ผู้มีความประสงค์การโค่นไม้ยางพาราหมดสภาพการกรีด และการถาง ภาอาสินดั้งเดิม ต้องยื่นความประสงค์ โดยกรอกแบบฟอร์มการขอการโค่นไม้ยางพาราหมดสภาพการกรีดและการถางป่าไผ่ของชุมชน
3. การโค่นไม้ยางพาราหมดสภาพการกรีดและการถางภาอาสินดั้งเดิม ต้องมีการตรวจสอบและมีการลงมติเห็นชอบของกรรมการมากกว่าครึ่ง และมีมติการประชุมประจำเดือนรองรับ
4. การโค่นไม้ยางพาราหมดสภาพการกรีดและการถาง ภาอาสินดั้งเดิม ในชุมชนบ้านคลองไม้แดง ต้องไม่เกิน 5 แปลง หรือ 50 ไร่ต่อปี โดยแต่ละแปลงห้ามมีอาณาเขตติดต่อกัน
5. การโค่นไม้ยางพาราหมดสภาพการกรีดและการถาง ภาอาสินดั้งเดิม ในชุมชนบ้านคลองไม้แดง โดยแต่ละแปลง ห้ามทำต่อเนื่องกัน ให้เว้นระยะ อย่างน้อย 2 ปี
6. สมาชิกทุกคนเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกันในการโค่นไม้ยางพาราหมดสภาพการกรีดและการถางป่าไผ่ ที่ได้รับการพิจารณาจากกรรมการทุกครั้ง
7. การละเมิดข้อตกลงเป็นการแสดงเจตนาไม่เห็นด้วยกับแนวทางของกลุ่มจึงให้ตัดออกจากสภาพการเป็นสมาชิกกลุ่ม ทุกสถานภาพ

ขั้นตอนการ ขอใช้ หรือ การโค่นไม้ยางพาราที่หมดสภาพการกรีดหรือภาอาสินดั้งเดิม

1. เขียนใบสำคัญขอใช้ไม้ หรือ การโค่นไม้ยางพาราที่หมดสภาพการกรีดหรือภาอาสินดั้งเดิม
2. ยื่นความประสงค์ในวันประชุมกรรมการ วันที่ 1 ของทุกเดือน
3. นัดวันลงดูพื้นที่จริงกับกรรมการกรรมการ มีมติ
4. แจ้งวันลงมือทำต่อกรรมการและสมาชิก
5. ลงมือทำ

สัตว์

1. สัตว์ห้ามล่าโดยเด็ดขาด นกหว้า หมูขอม ชะนี ค่าง เก้ง (ควาน)
2. ห้ามใช้เครื่องมือทำลายล้าง เช่น ยาพิษ ไซไฟซ็อต
3. ห้ามล่าสัตว์ทุกชนิดในช่วงฤดูผสมพันธ์
4. การละเมิดข้อตกลงเรื่องสัตว์ ในชุมชน ให้ปรับเป็นเงิน 1,000 บาท
5. ให้ยึดอุปกรณ์การล่าสัตว์ในการละเมิด โดยส่งมอบให้กับทางหน่วยงานของราชการ

ฝิ่ง

การจับฝิ่งเพื่อนำฝิ่งมีข้อห้ามดังนี้

1. ห้ามใช้ไฟเผาตัวฝิ่งให้ตัวฝิ่งตาย
2. เพื่อป้องกันไฟฟ้าผู้ที่มีความประสงค์จะจับฝิ่งต้องแจ้งให้กับคณะกรรมการทราบพร้อมแนบบัตรประชาชน

ไม้ประดับ/สมุนไพรมะพร้าว

1. ห้ามเก็บไม้ประดับ สมุนไพรมะพร้าวเพื่อเชิงธุรกิจ
2. ห้ามบุคคลภายนอกเข้าเก็บไม้ประดับ สมุนไพรมะพร้าว ผู้ใดฝ่าฝืนจะเตือน 1 ครั้ง

ที่ดิน

1. ห้ามทำการซื้อขายที่ดินให้กับบุคคลภายนอก
2. ที่ดินในเขตชุมชนสามารถสืบทอดทายาทได้
3. การจัดการทางที่ดินให้ยึดหลักกติกาชุมชนเป็นหลัก

การจัดการพื้นที่และการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน

1. การปลูกพืชในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เน้นการเพาะปลูกแบบผสมผสานในพื้นที่เดียวกัน
2. การใช้สารเคมีในพื้นที่ ต้องส่งเสริมให้สมาชิก ลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่อง

10.4 กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการป่า

การดำเนินงานของกลุ่มรักษ้ำป่าต้นน้ำนั้นช่วงแรก ๆ มีชาวบ้าน 3-4 คน ที่เป็นแกนนำหลักในการทำงาน และมีแผนงานที่จะทำเนื่องจากมีปัญหากับอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมในเรื่องที่ดินทำให้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา จากนั้นก็มีการประชุม ศึกษา ดูงาน ตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อดูงานและนำกลับมาทำในชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ามาให้คำปรึกษาและประสานงานกับชาวบ้าน ในการทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม

กิจกรรมของกลุ่มที่ผ่านมา มีดังนี้

- รวมตัวกับเยาวชนในการดูแลคลอง และ อนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรในชุมชน
- สร้างศูนย์ประสานงานในชุมชน เพื่อประชุมงานของกลุ่มในแต่ละเดือน ซึ่งทำให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งขึ้น อุทยาน ฯ เห็นความสำคัญและเริ่มมีความเข้าใจปัญหาของชาวบ้านมากขึ้น ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นคลี่คลายลง โดยที่เจ้าหน้าที่ได้เข้ามาดูแลและพูดคุยกับชาวบ้านมากขึ้น

10.5 ทิศทางและแนวทางการจัดการในอนาคต

แผนงานที่ทางกลุ่มจะทำต่อไปในอนาคตของชุมชนบ้านคลองไม้แดง มีดังต่อไปนี้

- สร้างกลุ่มอาชีพในชุมชนเพื่อลดปัญหาการทำลายป่าของชุมชน
- ขยายผลการทำงานของกลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำไปในสายงานต่าง ๆ ในชุมชน
- สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และมั่นคงมากขึ้น
- น้ำในชุมชน จะจัดทำอนุรักษ์ป่าต้นน้ำให้เกิดกับชุมชนสืบไป
- ป่าในชุมชน ทำให้คงอยู่อย่างเดิมแต่อย่าทำให้จำนวนลดลง